

Datum 16. 3. 2022

SOUKROMÉ VOJENSKÉ SPOLEČNOSTI VE VÁLEČNÉM KONFLIKTU NA UKRAJINĚ

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím politicko-bezpečnostní a vojenskostrategické souvislosti vývoje válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřená a předpokládaná, jsou výhradními názory autora a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR. Podklady pro analýzu vychází z veřejně dostupných zdrojů, některé informace týkající se přímo situace na Ukrajině nebo v Ruské federaci nelze ověřit z nezávislých a důvěryhodných zdrojů a není možné zajistit jejich pravdivost, úplnost a objektivitu.

V souvislosti se zuřící válkou na Ukrajině se kromě jiných témat do pozornosti širší odborné i laické veřejnosti znovu dostaly otázky spojené s působením tzv. soukromých vojenských společností (anglicky Private Military Companies, PMC) ve válečných konfliktech. Hned na úvod je nutné zmínit, že fenomén žoldáků, nájemných bojovníků, nebo rovnou celých soukromých armád sloužících mimo jakoukoliv státní strukturu rozhodně není žádným novodobým problémem. Vždyť i v české historii můžeme najít bohaté šlechtice, magnáty a podnikavce, kteří ve své době disponovali významnou soukromou vojenskou silou – Albrecht z Valdštejna budiž jedním ilustrativním příkladem za všechny.

Soudobé formy soukromého válečnictví jsou nicméně fenoménem, který se od klasického „žoldáctví“ kvalitativně významně odlišuje a lze jej považovat za produkt formující a vyvíjející se zhruba od poslední třetiny 20. století. Dnešní soukromé vojenské společnosti jsou zpravidla řádně a v souladu se zákony jednotlivých zemí existující a podnikající korporátní subjekty, které svým zákazníkům (nejčastěji konkrétním státům) poskytují na řádném, dopřed sjednaném a smluvně potvrzeném základě, nejrůznější služby související přímo s podporou bojové činnosti. Z těchto důvodů podléhá jejich činnost právní regulaci a porušení, nebo překročení pravomocí, může zavdat důvody pro následný soudní přezkum jejich činnosti a případné sankcionování konkrétních jednotlivců, nebo celých společností. Personál těchto subjektů tvoří zpravidla bývalí vojáci, policisté, zpravodajci, osobní ochránci a další lidé disponující specifickými vojenskými a bojovými dovednostmi, vzděláním, nebo zkušenostmi. Nabízené služby jsou spíše podpůrného, nebo doplňkového charakteru – nejčastěji jde třeba o servis bojové techniky

různého druhu, hlídkovou a strážní službu, logistickou podporu, zpravodajské zabezpečení, výcvik jednotek, odborné konzultace a plánování, ochranu VIP osob a podobně. Přímá účast na „klasické“ bojové činnosti vedoucí ke zničení nepřátelských sil nebo obsazení konkrétního území je u nejserióznějších západních soukromých vojenských společností naprostou výjimkou, dalo by se říct, spíše až anomálií. Svých „zlatých časů“ se desítky západních soukromých vojenských společností dočkaly v nedávné minulosti, v naprosté většině v souvislosti s aliančními misemi v Afghánistánu a Iráku, kde armády západních zemí (zejména pak americká, nebo britská) některé podpůrné činnosti delegovaly takřka výhradně na své soukromé dodavatele. Hlavními výhodami pro najímání soukromých vojenských společností západními armádami je úspora prostředků, odlehčení vlastních sil od podporných úkolů (díky čemu se můžou více věnovat přímo bojové činnosti) a menší citlivost domácího obyvatelstva na případné ztráty na životech v řadách soukromých poskytovatelů.

Prostředí nestátních poskytovatelů vojenských činností se po rozpadu SSSR vytvořilo také v současné Ruské federaci, oproti západnímu modelu ale vykazuje celou řadu významných specifik a odlišností typických pro tzv. „ruský svět.“ V první řadě, podle ruské legislativy by takové subjekty v Rusku vůbec ani neměly existovat – jejich zakládání, provozování a jakýkoliv podíl na jejich činnosti může být, v závislosti od právní kvalifikace skutku, potrestán odnětím svobody na 3 až 15 let, v extrémních případech dokonce i trestem vyšším. Desítky reálně existujících ruských soukromých vojenských společností jsou proto formálně registrovány v jiných zemích (např. Belize, Britské panenské ostrovy apod.), nebo se před ruskými zákony tváří jako pouhé soukromé bezpečnostní služby (jejichž legální působení upravuje samostatný zákon), případně z právního hlediska vůbec neexistují. V takovém případě je jejich „propustkou k existenci“ úzké propojení se státním bezpečnostním aparátem, nejčastěji s armádou a vojenským zpravodajstvím, a vykonáváním činností v prospěch ruského státu, což fatálně nabourává jakékoliv zdání jejich „soukromosti.“ Přesně na tomto principu funguje také nejznámější ruská „soukromá“ vojenská společnost, nechvalně známá Wagner Group (někdy označována také jako „Vagner Group“).

Společnost založila v roce 2013, s největší pravděpodobností na objednávku ruského vojenského zpravodajství (GRU), skupina bývalých ruských vojáků speciálních sil, zpravodajců a žoldáků okolo bývalého plukovníka ruské armády Dmitrije Utkina. Stalo se tak navíc za finanční podpory oligarchy Jevgenije Prigožina, který má mít blízko přímo k prezidentu Putinovi. Společnost své jméno odvozuje od příjmení německého skladatele Richarda Wagnera, které kdysi sloužilo jako volací znak samotnému Utkinovi, jenž v soukromí vyznává pohanské „náboženství“ a inklinuje k neonacizmu. Příslušníci Wagner Group se poprvé dočkali nasazení coby pomocná síla v průběhu ruské operace vrcholící anexí Krymu na jaro 2014, rozsáhlým způsobem se následně stovky příslušníků Wagner Group zapojili do bojů na straně pro-ruských separatistů na Donbasu a na straně vládních sil v Sýrii. Zde také vidět jeden ze zásadních rozdílů mezi západními a ruskými soukromými poskytovateli vojenských služeb, jelikož příslušníci Wagner Group, na rozdíl od svých západních „kolegů“ běžně působili jako bojující

lehká pěchota, řidiči tanků a obrněných vozidel, dělostřelci, průzkumníci, návodčí dělostřeleckého a leteckého bombardování a také se v průběhu konfliktů systematicky dopouštěli válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Přibližně v letech 2016-2017 se zásadně proměnil jejich modus operandi a způsob využívání ze strany ruského státu – kromě role asistenční bojové síly se ujali obhajoby politicko-ekonomických zájmů a realizaci „černé práce“ v zemích a situacích, kde by se nasazení oficiální ruské armády mohlo stát politicky příliš citlivé. V zemích jako Libye, Súdán, Středoafriká republika, Mosambik a nejnovější Mali zajišťují „Wagnerovci“ výcvik místních bezpečnostních složek a fyzickou ochranu předních politických a vojenských představitelů výměnou za politickou přízeň těchto zemí vůči Rusku a koncese na těžbu místního nerostného bohatství (ropa, zlato, diamanty, uran, vzácné dříví...). Tu pak zpravidla zabezpečují firmy ruských oligarchů, včetně firem neoficiálního patrona společnosti, Jevgenije Prigožina. Navzdory formální neexistenci tak Wagner Group funguje díky úzkému napojení oligarchu Prigožina a velitele Utkina na politicko-ekonomické zájmy Kremlu, navíc s operační, materiální, dopravní a logistickou podporou od ruské armády, konkrétněji vojenského zpravodajství. Ruské úřady a sám prezident Putin dlouhodobě jakoukoliv spojitost s Wagner Group, nebo její samotnou existenci odmítají.

Přítomnost Wagner Group v současném konfliktu na Ukrajině žádným způsobem nevybočuje z praxe ruského vedení ozbrojených konfliktů z posledních cca osmi let, kdy platilo, že kde se objevila ruská armáda, působili nějakým způsobem i „Wagnerovci.“ Členové skupiny měli být údajně pověřeni zabitím ukrajinského prezidenta Zelenského a dalších významných členů ukrajinského vedení, avšak vzhledem k tomu, že ruská armáda pro podobné typy operací disponuje vlastními, nepoměrně kvalitnějšími speciálními silami, pravděpodobnější bude, že „Wagnerovci“ ve stávajícím konfliktu plní podobnou roli jako kdysi na Donbase a v Sýrii. Působí teda zejména jako lehká pěchota s podpornými úkoly, strážní a doprovodné formace udržující pořádku na dobytých územích, obstarávající průzkum terénu, nebo sabotážní činnost v týlu nepřítele. Odhaduje se, že společnost má momentálně kolem 6000 zaměstnanců, z nichž 400 bojuje na Ukrajině, celkově mělo pro Wagner Group alespoň dočasně pracovat již více než 10 000 lidí. Bojovníci společnosti se rekrutují zpravidla prostřednictvím sociálních sítí a na základě osobních známostí a tipů. Kromě Rusů jde také o příslušníky jiných postsovětských národů (zejména Bělorusy a Kazachy, ale také pro-ruský smýšlející Ukrajince), početněji zastoupeni jsou i Srbové a v jednotlivých případech také sympatizanti Ruska z dalších zemí, včetně států EU a NATO. Před válkou na Ukrajině se výdělků bojovníků pohybovaly v závislosti od specializace a hodnosti na úrovni 2000–3000 amerických dolarů (45 000 – 67 000 Kč) za měsíc, na ruské poměry tedy velice zajímavé sumy. Z výpovědí Wagnerovců zajatých na Ukrajině ale vyplývá, že se jejich průměrné výdělků prudce snížily na úroveň jen kolem 57 000 rublů (cca 12 000 Kč), v důsledku čehož rapidně poklesla i kvalita personálu. Víceré zdroje se shodují, že v řadách Wagner Group (momentálně na Ukrajině označované také názvy jako „Liga“, nebo „Sokoly“) bojuje téměř kdokoliv, včetně kriminálků, narkomanů a dobrodruhů, často bez předešlé bojové zkušenosti. V kontextu pro Rusko zatím ne zcela úspěšných bojů na Ukrajině

**Univerzita
obraný**

**Centrum bezpečnostních
a vojensko-strategických studií**

může jít o snahu Moskvy kompenzovat ztráty, které armáda doposud utrpěla na živé síle. To by zapadalo do kontextu toho, že Rusko aktuálně rekrutuje tisíce dobrovolníků pro boj na Ukrajině také v zemích Blízkého východu, zejména v Sýrii.

Zpracoval: Mgr. Adam Potočňák

**Univerzita
obraný**